

Obsahová analýza edukačních artefaktů

Hana Lukášová

Výzkum kvality života dětí u žáků v pátých třídách

Katedra pedagogiky primárního a alternativního vzdělávání PdF OU v Ostravě

Hlavní otázkou výzkumu bylo subjektivní pojetí kvality života dětí u žáků v pátých třídách základní školy. Pojmové spojení „kvalita (lidského) života“ bylo podrobně rozebráno v přehledové studii J. Mareše (2006). Autor zde zmapoval problémy s pojetím pojmu a s jeho definováním v zahraničí i u nás. Ve studii najdeme řadu obecných modelů, hierarchických a strukturálně dynamických přístupů. Multidimenzionální pojem, který byl formulován také světovou zdravotnickou organizací a je v něm zdůrazněno celostní pojetí somatického, psychického, sociálního a duchovního rozměru kvality života. Z uvedeného pojetí vychází i náš přístup k zjišťování prekonceptu kvality života dětí u žáků v primárním vzdělávání. Výzkum oblastí kvality života dětí má první empirické výsledky. Mareš zjistil, že v dosavadních 35 generických dotaznících pro děti byly zkoumány přednostně dvě (somatická oblast 37,6 % a psychická oblast 37 % – zahrnuje i personální a spirituální). Sociální oblast byla zjišťována v 19,8 %. Byla použita metoda polostrukturovaného psaní názorů u 174 žáků ze základních škol v Ostravě a Orlové. První výsledky ukazují, že pro žáky je velmi důležitý především aspekt psychického prožívání života, jejich spokojenost a prožitky štěstí. Dále je velmi významný sociální kontext kvality života, především důraz samotných žáků na rodinné podmínky a vztahy k rodičům, které ovlivňují možnosti pojetí kvality života žáků pátých tříd.

Karolina Duschinská

Konceptové mapy: využití SW nástroje vizualizace informací Cmap Tools jako metodologického nástroje pro vývoj a verifikaci zakotvené teorie

Katedra školní a sociální pedagogiky PedF UK v Praze

Práce je příspěvkem k metodologii pedagogického výzkumu, reflektuje zkušenosti z empirického výzkumu analýzy procesů mentoringu jako systému facilitace profesního učení v praktické komponentě přípravného vzdělávání učitelů v ČR (Duschinská, 2010). Použití induktivní metodologie ve výzkumném designu zakotvené teorie (Strauss & Corbinová, 1990) si prvotní analýze vyžádalo volbu a využití efektivního nástroje pro průběžnou vizualizaci výzkumných nálezů a analytických zjištění. Hledali jsme nástroj, který umožňuje pracovat současně v několika různých úrovních obecnosti a zároveň jednoduchým způsobem přecházet z jedné

úrovně do druhé, tj. od detailního mapování jednotlivých proměnných k holistickému obrazu a naopak. Nástroj měl umožňovat jak jednoduché skládání jednotlivých částí do celku a přidávání příslušných vazeb a vztahů, tak komfortní zobecňování a průběžnou revizi centrální kostry analytického příběhu (Švaříček & Šedová, 2007). Pro verifikaci teoretického modelu a modelování intervenčních strategií jsme požadovali možnost dobře graficky ilustrovat dynamiku navrhovaných změn a jejich konkrétní působení na jednotlivé proměnné. Zvolili jsme konceptové mapy (Novak, 2008) pro jejich vhodnost pro znázornění vztahů ve složitě a komplexní struktuře informací (Matýsová, 2009) a moderní softwarový nástroj na jejich tvorbu CMap Tools (Institute for Human and Machine Cognition, 2004). Příspěvek dokládá potenciál tohoto freewareového metodologického nástroje a jeho synergické využití ve výzkumném designu zakotvené teorie.

Žákovské knížky je možné vnímat jako prostředek komunikace mezi rodinou a školou. Údaje, které se jejím prostřednictvím předávají, lze rozdělit do tří velkých skupin: 1) organizace školního života, 2) známky z jednotlivých předmětů informující o průběhu a výsledcích učení, 3) komentáře týkající se chování dítěte, tj. poznámky a pochvaly. Sdělování jednotlivých typů informací se řídí specifickými pravidly. Příspěvek se zabývá konkrétně poznámkami v žákovských knížkách, a to jejich obsahem, formou a následnou písemnou reakcí ze strany rodičů. Hlavní pozornost je přitom položena na funkci poznámky v rámci vztahu mezi rodinou a školou, tj. zda poznámka může působit jako impuls k vytvoření výchovné koalice mezi vyučujícími a rodiči, či spíše jako zdroj „boje o dítě“. Příspěvek je dílčím výstupem z výzkumu, který se zabývá aktuální podobou a účelem žákovských knížek na základních školách. V jeho rámci jsou analyzovány žákovské knížky od přibližně 550 žáků a žákyň. Při zpracování byly použity jak kvantitativní postupy (statistické zpracování některých údajů z žákovských knížek, např. počet poznámek v závislosti na věku či na prospěchu dítěte), tak kvalitativní postupy (obsahová a diskurzivní analýza udělených poznámek).

Irena Smetáčková

Poznámky v žákovských knížkách: koalice, nebo konflikt mezi rodinou a školou

Katedra psychologie PedF UK v Praze